

Tal com assenyala Joan Amat Cortés, vicepresident executiu de l'Associació Española de Amigos de los Castillos (Barcelona), la importància d'aquests monuments rau en el fet que **“van ser elements arquitectònics i de defensa essencials durant l'edat mitjana, especialment a Espanya a conseqüència de la Reconquesta, la qual –no ho oblidem– es va perllongar durant set segles. La importància d'aquestes fortaleses, emperò, va anar disminuint progressivament i el seu aixecament es va aturar de manera definitiva amb l'extensió de l'ús de la pólvora, que va determinar que l'actor fonamental dels enfrontaments deixés de ser humà per passar a ser tècnic. Aquesta característica no ha fet més que intensificar-se d'aleshores ençà.”** No obstant això, en el context de l'edat mitjana europea, i concretament espanyola, quina era exactament la funció que desenvolupaven aquests bells edificis? Els nobles i guerrers de l'època vivien en els castells des d'on preparaven les ofensives cap als territoris musulmans –així com les aliances i treves– i en els quals es defensaven dels atacs que rebien de les forces sarraïnes. **“Tal volta la comoditat i benestar en què es trobaven els habitants dels castells va determinar que la Reconquesta es perllongués durant tants de segles.”** Des de l'edat mitjana, però, la història dels castells ha passat per vicissituds i períodes diversos. De fet, no va ser fins a l'època romàntica –segle XIX– que aquests edificis tornaren a ser valorats com a monuments històrics a la majoria de països europeus –de forma paral·lela a la recuperació d'aquest període històric que fins al moment s'havia qualificat simplement d'obscur. Tot i aquest nou interès suscitat, en molts casos era massa tard per poder conservar l'edifici en condicions similars a les inicials. L'abandonament, la falta de valoració i la desídia havien provocat que aquests paratges s'annessin convertint en ruïnes i que, fins i tot, servissin de pedrera **“per construir les cases dels pobles dels voltants i per empedrar els seus carrers.”** Aquest panorama era encara més desolador en el cas de l'Estat espanyol, atesa la nostra esvalotada història recent (desamortitzacions, revoltes populars, revolucions polítiques, guerres civils, etc.), i no hi va haver un veritable interès per la seva restauració i conservació **“com a part del patrimoni artístic i cultural del nostre país”** fins ben entrat el segle XX: **“L'any 1949 es va promulgar un decret que proposava la protecció i conservació d'aquests espais.”** L'Associació Española de Amigos de los Castillos va ser la institució des de la qual es va vertebrar aquest esperit conservacionista: **“Van néixer l'any 1951 per tal d'ajudar en la protecció i conservació dels castells i cases fortificades.”**

L'Associació –d'àmbit estatal– actualment la presideix Luis Guillermo Perinat y Escrivá de Romani, comte de Casal, i s'organitza entorn les següents delegacions territorials: **“Alacant, Balears, Barcelona, Badajoz, Càceres, Cadis, Castelló, Còrdova, Ciudad Real, Guadalajara, Guipúscoa, Jaén, La Corunya, Les Palmes, Lleida, Lugo, La Rioja, Madrid, Múrcia, Navarra, Saragossa, València i Valladolid.”** Pel que fa a la delegació de Barcelona, la dirigeix el senyor Joan Amat Cortés, vicepresident, amb funcions de president pel delicat estat de salut del president, el senyor Baltasar de Casanovas, duc de Maqueda. La seva primera seu històrica va estar situada al Palau de la Virreina, però actualment es troba a l'estudi dels que van ser **“famosos pintors Masriera”**, a la Gran Via, núm. 653, local amb un petit teatre que permet organitzar les activitats culturals i socials. Una de les primeres iniciatives de l'associació a Catalunya va ser l'exposició Castells de Catalunya, celebrada al Saló Tinell i que va ser visitada per més de 5.000 persones i **“la reunió**

científica de l'Institut Internacional de Castillos Històrics al Saló de Cent i amb la participació d'associacions d'Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, França, Síria i Iugoslàvia.” Anualment s'organitza el Dia dels Castells de Catalunya, que l'any 2003 va tenir lloc, amb la presidència del comte de Casal, al Castell de Castellet, situat al Pantà de Foix, amablement cedit per la fundació propietària. L'estructura de la delegació catalana es basa en la divisió del treball de manera que la Junta Directiva té dividides les responsabilitats: **“El senyor de Balle, marquès de Vallgomera, com a vocal de relacions públiques i el senyor Montesino Espartero, marquès de Morella, que dirigeix l'àrea de promoció i desenvolupament, estan aconseguint èxits molt notables. Ramon Torredemer té al seu càrrec la Secció Jove, que organitza excursions per arribar a peu –i tenint un contacte directe amb la naturalesa dels castells més apartats. La seva tasca, fonamental per tal de formar una continuïtat d'amants dels castells en el futur, ha estat guardonada amb la Medalla de Bronze de l'associació. Montse del Pozo és l'encarregada d'organitzar les activitats culturals, conferències que versin especialment sobre els castells i les històries i llegendes que s'hi relacionen. El director econòmic de la nostra delegació és el senyor Juan-Gualberto de Balanzó; el senyor Pere Català Roca, vocal d'activitats fotogràfiques; Montserrat Trias de Bes, directora de viatges i excursions pels castells i mansions més interessants del món; l'eficaç secretària administrativa, Elena de la Puente; l'arxivera i bibliotecària, Carme Pasqual, i Margarita Tintó, organitzadora i gestora de les trobades socials.”**

L'equip humà es completa amb la valiosa presència dels vocals senyors José Luis Vives Conde i Enrique Hernández Suñer i molt especialment amb el gran medievalista, el professor Luis Monreal Tejada, president d'honor. Les múltiples aportacions científiques, treballs d'investigació i publicacions en la revista *Castillos de España* que edita trimestralment l'associació, i altres activitats organitzades per aquest equip de govern es coordinen mitjançant la tasca del secretari general, Ramon M. Garriga, i amb la general supervisió de Joan Amat Cortés. Tot això fa que els socis se sentin molt satisfets de l'evolució i expectatives de la Delegació Catalana: **“Estem complint els nostres objectius al més alt nivell possible.”** Malgrat aquest optimisme aparent, són conscients que **“han anat desapareixent molts castells i d'altres ho poden fer en el futur perquè la seva conservació és molt costosa i molt limitades les aportacions públiques. Malgrat això, la nostra tasca és orientar els propietaris per conservar-ne el màxim nombre possible, com a mínim, en les condicions actuals.”** Pensem que **“el 40% dels nostres castells són de propietat privada.”** Aquests propietaris, sovint, es queixen que les ajudes econòmiques que reben de les administracions són insuficients. Alguns d'ells van heretar dels seus avantpassats aquests peculiars habitatges; d'altres els han adquirit i han invertit gran part del seu capital i il·lusions en la seva restauració, que sempre ha de ser **“respectuosa amb la idea original si desitgem preservar el seu valor històric, perquè formen part del patrimoni cultural del país. L'Associació Española de Amigos de los Castillos s'esforça a donar exemple amb el manteniment i millora del castell de la seva propietat a Villafuerte de Esgueva. Tots nosaltres considerem un veritable honor fer amics dels castells ensenyant a respectar-los i estimar-los.”**

Fotografia: Javier García Diez

**“Tots els membres
de l’associació
considerem
un veritable honor
fer amics dels castells
ensenyant a
respectar-los
i a estimar-los”**

Components de la Junta Directiva

Ramon M. Garriga, secretari general
Carmen Pascual, arxiu i biblioteca
Pere Català Roca, fotografia i vídeos
Ramon Torredemer, secció joves
Montserrat Trías de Bes, viatges i excursions
Juan-Gualberto de Balanzó, depart. economia
Margarita Tintó, trobades socials
Luis Montesino-Espartero, marquès de
Morella, promoció
Joan Amat Cortés, vicepresident executiu
Enrique Hernández, vocal
Eduardo de Balle, marquès de
Vallgornera, relacions públiques
Montse del Pozo, conferències
Elena de la Puente, secretaria administrativa
Luis Monreal Tejada, president d'honor

Delegación de Barcelona de la A. E. A. C.